

Forslag

til

Lov om folkebiblioteker.

Fremsat den 15. januar 1976 af *Poulsgaard* (FP), *Svend Andersen* (Rosk. a.) (FP), *Hölge* (FP), *Kirsten Jacobsen* (FP) og *Eva Rothenborg* (FP).

Formål og virksomhed.

§ 1. Folkebibliotekerne skal fremme oplysning og uddannelse ved at stille bøger og tidsskrifter til rådighed for dem, der bor fast her i landet.

§ 2. Hver kommune skal drive et folkebibliotek. Kommunalbestyrelsen ansætter bibliotekspersonalet.

§ 3. Biblioteksledelsen påser, at biblioteksudbuddet inden for de givne bevillingsrammer er kvalitetsbetonet, alsidigt og aktuelt. Særlige religiøse, moralske eller politiske synspunkter må ikke favoriseres ved titelvalget eller på anden måde.

Stk. 2. Folkebibliotekets materiale må ikke kasseres, før det forgæves har været udbudt til salg.

§ 4. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter regler om ensartet katalogisering og klassificering samt om bibliotekernes lånesamarbejde.

§ 5. Hver låner må hjemtage indtil fire bøger ad gangen, idet biblioteket dog på stedet kan dispensere vedrørende faglitteratur. Hver bog kan hjemlånes indtil 30 dage. Biblioteket kan fastsætte regler for eventuel fornyelse af hjemlånet. Låneren betaler et gebyr på 2 kr. pr. hjemlånt bog (også ved fornyelse). Beløbet er fastsat på grundlag af en indkomstskattefri bundgrænse mellem 10.000 og 12.999 kr. Bliver grænsen mellem 13.000 kr. og 15.999 kr., forhøjes beløbet til 3 kr. Stiger den til mellem 16.000 kr. og 18.999 kr. til 4 kr. og så fremdeles, indtil udlånet kan bære sig selv. (Biblioteket kan

undlade gebyropkrævning for indtil 10 pct. af udlånet).

Kommunalt samarbejde og styrelsesforhold.

§ 6. En kommune kan drive sit folkebibliotek i samarbejde med andre kommuner enten som et kommunalt fællesskab efter § 60 i lov om kommunernes styrelse eller ved, at en kommune ifølge overenskomst mod vederlag påtager sig folkebiblioteksbetjening af en anden kommunes område.

§ 7. Den umiddelbare forvaltning af en kommunes folkebibliotek varetages af et stående udvalg, jfr. § 17, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse, for biblioteksfællesskabers vedkommende af en fælles styrelse.

Stk. 2. I kommuner med magistratsordning fastsættes bestemmelse om den umiddelbare forvaltning af folkebiblioteket i styrelsesvedtægten, jfr. § 64, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

Centralbiblioteker.

§ 8. Til støtte for de kommunale folkebiblioteker oprettes regionale centralbiblioteker.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender afgør, hvilke eksisterende kommunale folkebiblioteker der ud over denne funktion skal fungere som regionale centralbiblioteker.

§ 9. Det regionale centralbibliotek skal mod passende vederlag fra de kommunale folkebiblioteker udlåne eller fremskaffe bog- og tidsskriftsmateriale til de under regionen hørende folkebiblioteker samt bistå disse biblioteksteknisk.

§ 10. Ministeren for kulturelle anliggender udarbejder og fastsætter fællesregler for de regionale centralbibliotekers virke.

Centralstyrelse.

§ 11. Biblioteksvæsenet er underlagt ministeren for kulturelle anliggender.

Stk. 2. I henhold til ministeren for kulturelle anliggenders bestemmelse skal kommunalbestyrelserne give oplysninger om folkebibliotekernes virksomhed og økonomi.

Finansiering.

§ 12. Efter forhandling med folketingets finansudvalg formidler ministeren for kulturelle anliggender statens tilskud til folkebibliotekernes fællesopgaver og til tilfælde, hvor særlige forhold vanskeliggør biblioteksbetjening.

§ 13. Efter forhandling med folketingets finansudvalg fastsætter ministeren for kulturelle anliggender regler for vederlag fra staten til danske forfattere og oversættere i forhold til det antal bind, de er repræsenteret med på samtlige offentlige biblioteker.

Ikrafttrædelse m.v.

§ 14. Loven træder i kraft den 1. april 1976.

Stk. 2. Lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker, som ændret senest ved lov nr. 314 af 26. juni 1975, ophæves.

§ 15. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

Folke- og skolebibliotekernes samlede udgifter i årene 1965 til 1975 er steget fra 117 mio kroner til 754 mio kroner, og budgetberetningerne fra kommunerne viser, at beløbet for 1976-77 bliver 867 mio svarende til en stigning på 25 pct. i forhold til finansåret 1975-76. Medregnes udgifterne til de videnskabelige biblioteker er milliardén nået.

En sådan vækst kan ikke være fornuftsbetonet, ej heller nødvendig, når man tager i betragtning, at Danmark, hvad angår biblioteksvæsenets service-niveau, rangerer blandt de førende lande, og at man i vid udstrækning er nået til den erkendelse, at det fremover vil være absolut nødvendigt at begrænse det offentliges ressourceforbrug.

Den samlede udgift til biblioteker beløber sig til ca. 200,00 kr. pr. indbygger (sv.t. ca. 600,00 kr. pr. husstand). Til sammenligning er det tilsvarende tal pr. indbygger hos vores nærmeste sydlige nabo, Bundesrepublik Deutschland, ca. kr. 10,00.

Disse uforholdsmæssigt store udgifter betales for en væsentlig dels vedkommende af den befolkningsmajoritet, som i meget ringe grad bruger bibliotekerne. I gamle dage dækkede bibliotekerne hos store socialt svagt stillede befolkningsdele et væsentligt behov. I vore dage har alle en langt bedre skolebaggrund og bedre muligheder for fritidsundervisning. Dertil kommer, at radio og fjernsyn samt bladvirksomhed nu mætter en større del af befolkningens kundskabsbehov. Den enkeltes realløn er mange gange højere end for generationer siden, da gratisprincippet slog rod i biblioteksvæsenet.

Til belysning af, i hvor ringe grad bibliotekerne dækker almene sociale behov, skal her nævnes en undersøgelse af fritidsvaner i Danmark, som socialforskningsinstituttet har foretaget i tresserne. Heri nævnes det, at kun hver anden dansker læser bøger, og kun 25 pct. af samtlige læste bøger indenfor alle alders- og uddannelsesgrupper er biblioteksbøger. Ca. 50 pct. af bøger blandt skoleelever stammer fra biblioteker, men antallet af skoleelever er ikke stort i forhold til den samlede befolkning, og de fleste af disse bøger lånes på skolebibliotekerne. Kun 6 pct. af aktive læsere kommer på bibliotek for at læse på læsesalen. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at ledende funktionærer læser dobbelt så meget som ufaglærte arbejdere, hvilket følgerigt bevirker, at der gennem biblioteksdriften foregår en økonomisk omfordeling fra de mindre bemidlede til de mere-bemidlede.

De her nævnte forhold bevirker, at der er god grund til også på biblioteksområdet at følge de sædvanlige principper, at forbrugeren som hovedregel selv betaler varen.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til § 1.

I forhold til nugældende lov begrænses folkebibliotekets funktioner til ikke også at omfatte audiovisuelt materiale og diverse kulturelle arrangementer. Pladeudlån skønnes i højere grad at virke underholdende end oplysende og uddannende. Dette forhold samt Danmarks Radio og Fjernsyns alsidige

F. t. l. om folkebiblioteker.

musikspredning er med til at urimeliggøre de store og stigende udgifter til musikbiblioteker.

Både voksnes og børns lånemuligheder skal tilgodeses i rimeligt omfang. Således bør det tages i betragtning, at skolesøgende børn har gratis adgang til udlån fra skolebibliotekerne.

Mødelokaler til private foreninger og grupper er ikke indlysende biblioteksanliggender. Film- og teateroplevelser, foredrag og musikalske arrangementer, leg og hobbyvirksomhed henhører ikke naturligt under biblioteksvæsenet og har almindeligvis ikke så stor tilslutning, at disse aktiviteter har karakter af noget almennyttigt. Om nødvendigt kan sådanne gøremål henlægges til f. eks. skolernes lokaler.

Ligeledes anses udlån af grafik, plakater og dias ikke for at være et biblioteksanliggende.

Til § 2.

Nutidens gode befordringsmuligheder taget i betragtning vil den nuværende biblioteksdækning være tilstrækkelig i langt de fleste kommuner, og nogle af de eksisterende bogbusser vil kunne undværes. (Til gengæld bør en del af de herved frigjorte midler anvendes med det sigte at lette adgangen til boglån for handicappede, syge og gamle, f. eks. ved en budordning eller gennem postvæsenet).

Til § 3.

Det må anses for væsentligt at undgå, at folkebibliotekernes bog- og tidskriftmateriale omfatter tidskrifter af ugeblads- og tegneseriekarakter.

Til § 4.

Ved lånesamarbejde tænkes ikke alene på lånesamarbejdet folkebibliotekerne imellem. De videnskabelige biblioteker skal i langt højere grad, end det hidtil har været tilfældet, inddrages i et sådant samarbejde. Det er f. eks. urimeligt, at dyr udenlandsk faglitteratur anskaffes både på de faglige biblioteker og på visse folkebiblioteker (centralbiblioteker), uden at der er egentligt udlånsbehov.

Til § 5.

En af hovedårsagerne til det høje udgiftsniveau for folkebibliotekerne er det høje udlånstal. En udgift på 12,00 kr. pr. udlån er ikke ualmindelig. Derfor må en begrænsning af den overdrevne del af udlånene være en rimelig foranstaltning.

Ved at opkræve 2,00 kr. pr. udlånt enhed ville der med de for finansåret 1974-75 opgivne udlånstal for folkebibliotekerne (56 mio bind) være fremkommet en indtægt på 112 mio. Til sammenligning udgør statens andel i udgifterne (for 1974-75) til folke-

og skolebiblioteker 170 mio, idet resten afholdes af kommunerne.

En betalingsordning vil bidrage til at sænke udgiftsniveauet på denne del af det offentlige service uden at forringe oplysningsstandarden, og den enkelte borger vil selv blive engageret i folkebibliotekets rette proportioner. En afgift på 2,00 kr. vil med de nuværende gennemsnitslønninger svare til en arbejdsindsats på ca. 4 minutter pr. lånt enhed eller til det halve af udgiften til et ugeblad.

Låneafgiften og det forhold, at hver låner kun må hjemtage indtil fire bøger ad gangen, vil bidrage til en sænkning af antallet af udlånte enheder og af det dermed forbundne personaleforbrug.

Den anførte kvota på 10 pct. tænkes anvendt for at tilgodese socialt svagt stillede, f. eks. folkepenionister.

Til §§ 6 og 7.

Særlige lokale biblioteksudvalg valgt af bibliotekernes kunder vil nok om nogle år blive hensigtsmæssige som et led i aftrapningen af kommunalbestyrelsesmedlemmernes arbejdsbyrder, men i forbindelse med indkøringen af nyordningen i §§ 1-5 er det nok rigtigt at trække på den tilvante administrationsform og ikke udsætte helt nye organer for de startvanskeligheder, der altid vil være ved en storreform. Efter nogle få års forløb bør der imidlertid givetvis iværksættes administrationsforbedringer, herunder til undgåelse af den dobbeltdekning, som i øjeblikket i vidt omfang består — og som ikke afbødes nævneværdigt ved det foreliggende forslag — mellem de forskellige bibliotekstyper som folkebiblioteker, skolebiblioteker, forskningsbiblioteker, hospitalsbiblioteker o.s.v.

Til § 8.

Ved regionale centralbiblioteker forstås folkebiblioteker, som udover deres opgave at betjene egne områder med det i § 1 nævnte materiale skal være regionale forsyningscentraler for en række mindre folkebiblioteker. Endvidere skal de regionale folkebiblioteker betjene de militære tjenestesteder m. v.

Der tænkes oprettet regionale centralbiblioteker med følgende virkeområder (som dog må afgrænses nærmere):

1. Nørrejylland med hjemsted i Ålborg.
2. Midtjylland med hjemsted i Århus.
3. Sønderjylland med hjemsted i Åbenrå (el. Haderslev).
4. Fyn m. omliggende øer med hjemsted i Odense.
5. Sjælland uden for Stor-København med hjemsted i Ringsted.

6. Lolland og Falster m. omliggende øer med hjemsted i Nykøbing F.

7. Stor-København og Bornholm med hjemsted i København.

Til § 9.

Folkebibliotekerne og centralbibliotekerne udlig-
ner udgifterne andelsvis, herunder også den tekniske
bistand.

Til § 11.

Biblioteksrådet nedlægges, og kulturministeriet
overtager funktionerne bl. a. ud fra en administra-
tionsforenklingbetragtning.

Til § 12.

Her tænkes bl. a. på visse former for handicap-
pede, søfolk, Christiansø og personer, som lider af
visse smitsomme sygdomme (f. eks. tuberkulose og
smitsom gulsot).

Til § 13.

Forslag til ny udformning af § 13 fremsættes, så
snart betænkning foreligger fra det udvalg, som
ministeren for kulturelle anliggender nedsatte i juli
1972 til undersøgelse af vilkårene for produktion,
distribution og brugen af bøger i Danmark. I den
mellemliggende periode uddeles beløbene efter uæn-
drede retningslinier.